

95-3150

Cumhuriyetçi Millet Partisi
Nizamname ve Program

Kütüphane

CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

B. M. M.
Kitaplığı
Ee. No. : 1954-155
Remiz : S. H. 281/2

ANA NİZAMNAME

85-3150

ve

P R O G R A M

G. B. M. M. KİTAPLIĞI		
Yer No. :	85-3150	
Cilt :	Ks. :	
81-4898		

GENEL MERKEZ

Bayındır Sokak No : 16 Yenisehir

Telefon : 27439

Ankara

Türkiye Matbaacılık ve Gazetecilik A. O. - Yeni Matbaa, Ankara

CUMHURİYETÇİ

Millet Partisi Programı

I

Madde — 1

CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ'nin gayesi, Türkiye'de insan haklarını (*) hâkim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir Devlet nizamı kurmaktır.

Parti bu gayeye :

- a) Hürriyet, emniyet, müsavat ve adalet mefkûrelerine,
  - b) Milli hâkimiyet ve lâik cumhuriyet esaslarına,
  - c) Garp örneği demokrasi hukukuna,
  - d) Milliyetçilik akidesine,
- samimi surette bağlanmakla varılabileceğine kanidir.

Madde — 2

Parti, Anayasamızın bu gaye ve esaslara uygun bir hale konulmasını ve aşağıda gösterilen teminat prensipleriyle, bâzı yeni müesseselerin Anayasada sarih surette yer almasını lüzumlu görür.

(*) "İnsan Hakları Evrensel Beyanname" diğer sahifelere konmuştur.

II

Madde — 3

Anayasaya girmesini istediğimiz teminat prensipleri :

a) Birleşmiş Milletlerce neşredilen "İnsan Hakları Dünya Beyannamesi" (*) denki hak ve hürriyetlerin Anayasamızda açıkça ifade edilmesi ve teminata bağlanması,

b) Kanunların Anayasaya aykırılığı hakkında dâva hakkı tanınması,

c) Anayasaya aykırı kanun teklif edilememesi ve yapılamaması,

d) Anayasa tâdilinin bu gündünden daha teminatlı şartlara bağlanması,

e) Mahkemelerin istiklâli ve hâkimlerin her türlü nüfuz ve tesirden uzak kalması hususunun Anayasa teminatı altına alınması,

f) Devlet memurlarının; hak, vazife ve mes'uliyetleri itibariyle tâbi olacakları prensip kaidelerin Anayasada tâyin edilmesi,

g) Lâiklik, din ve vicdan hürriyeti gibi modern Devlet esaslarının Anayasa ile tarif ve tesbit olunması,

h) Siyasi partilerin Anayasaca tanınması ve teminata bağlanmış müesseseler haline konulması.

(*) "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" diğer sahifelere konmuştur.

III

Madde — 4

Anayasada yer almasını istediğimiz müesseseler:

a) CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ nazarında, Türkiyemizde ikinci bir meclis kurulması âcîl bir zaruret halini almıştır. Binaenaleyh; teşri salâhiyeti, şimdiki Millet Meclisi ile kurulacak ikinci meclis tarafından kullanılacaktır.

Her iki meclisin seçimi, teşekkülü, vazife ve salâhiyetleri Anayasada gösterilecektir.

b) Anayasa mahkemesi :

Teşekkül tarzı Anayasa ile tesbit edilmek suretiyle bir “Anayasa Mahkemesi” kurulacaktır. Bu mahkeme kanunların Anayasaya aykırılığı dâvalarına hükmedeer. Seçim mazbataları hakkındaki ihtilâfları halleder ve Yüksek Seçim Kurulu vazifesini görür ve siyasî partiler hakkında fesih kararı verir.

Anayasa Mahkemesi azaları teşrii meclislerde ve başka devlet hizmetlerinde vazife alamıyacakları gibi avukatlık da yapamazlar.

Madde — 5

Yüksek Hâkimler Meclisi :

Teşekkül tarzı Anayasa ile tesbit edilmek ve teşri ve icra kuvvetleriyle hiç bir alâka ve münase-

beti olmamak üzere bir "Yüksek Hâkimler Meclisi" kurulacaktır.

Hâkimlerin nasp ve tayin, terfi, nakil ve tahvil ve diğer bütün zati ve inzibatî hususlara dair karar vermek, bu meclisin salâhiyetidir.

IV

Madde — 6

Partinin, Cumhurreisi ve Hükümet hakkındaki düşünceleri :

a) Cumhurreisi, kongre halinde toplanan iki meclisli Parlâmenti tarafından ve Parlâmento âzaları arasından, gizli reyle, yedi sene için seçilir. Müddeti biten zat, bir devçre geçmeden tekrar seçilemez.

b) Cumhurreisi vatana ihanet, Anayasa ve milli hâkimiyet rejimine suikast ve tecavüz suçları müstesna olmak üzere, vazifesine dahil muamelelerden dolayı mes'ul değildir.

c) Cumhurreisi parti ve politika cereyanlarının, şahıs ve zümre menfaatlerinin dışında kalır.

d) Başvekil hariç, diğer vekiller parlâmento dışından alınabilir.

e) Hükümet, Millet Meclisinin her an itimadını haiz olmalıdır. İkinci meclis üçte iki ekseriyetle ademî itimad beyan etmedikçe hükümete itimad etmiş sayılır.

V

Madde — 7

CUMHURİYET MİLLET PARTİSİ, Sağlık-Sosyal yardım, Milli Eğitim gibi memleket hizmetlerinin esas itibariyle Devlete ait olduğunu kabul eder. Bununla beraber bu sahalarda hususi teşebbüsün de Devlete yardımcı teşkilât vücude getirmesinde fayda görür.

Madde — 8

Memleketin imarı ve iktisaden kalkınması mevzuunda partimiz, Devleti birinci derecede vazifeli telâkki eder. Yolların ve limanların yapılması, münakale imkân ve vasıtalarının temin ve islâhı, büyük sulama tesisleriyle enerji santrallerinin kurulması, memleket sanayiini geliştirecek ve canlandıracak imkânların hazırlanması gibi işler, millî kalkınma sahasında Devlete düşen vazifelerdendir.

Bu faaliyetler dışında kalan saha hususi teşebbüse ait olmalıdır. Ancak, hususi teşebbüs gücünün kâfi gelmediği hususlarda Devlet teşvikçi ve yardımcı olmalıdır.

Madde — 9

Emeğin istismarına yol açan faaliyetleri durdurmak, kanuni veya fiilî her çeşit inhisarcılığa son vermek, serbest rekabet sahasında Devlet lehindeki intiyazları kaldırmak, say ve sermaye münasebet-

lerinde hakkaniyeti hâkim ve memleket menfaatlerini nâzım kılmak emelimizdir.

Madde — 10

Partimiz, Devletin çiftçi ve işçi hayatiyle daha yakından ilgilenmesini; köye, köylüye ve işçiye ait meselelerin birinci plânda ele alınmasını ister. Bunun için de bütün demokrat memleketlerde olduğu üzere iktisadî, içtimaî ve kültürel sahalarda sür'atle ilerlemeği, rasyonel ve koordine bir surette çalışmağı derpiş edip mümkün kılacak bir plân-programın, mütehasıslarca, vücade getirilmesini zaruri görür.

VI

Madde — 11

Memleketimizin istiklâlîni ve toprak bütünlüğünü korumak, dış politikamızın temelidir.

Bütün sahalarda Milletlerin hukuk eşitliğine ve milletlerarası tesanüt ve işbirliğine taraftarız.

Millî varlığın; ancak millî güçle korunabileceği bir hakikat olmakla beraber, Birleşmiş Milletler ideali dairesinde kollektif güvene müstenid, barışçı, açık ve dürüst bir dış siyasetin takibini, memleket menfaatlerine en uygun yol sayıyoruz. Harici münasebetlere ait temenni ve remzimiz, devamlı bir dünya sulhu içinde mes'ut bir Türkiye görmektir.

VII

Madde — 12

Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olması, Devlet ve Hükümet işlerinde kanunların millet ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına göre hazırlanması ve tatbik edilmesi, bunun yanında din ve vicdan hürriyetinin diğer hak ve hürriyetler gibi mukaddes tanınması ve teminat altında bulundurulması, partimizin lâiklik görüşünün ifadesidir.

Lâiklik hiç bir zaman din düşmanlığı değildir.

Madde — 13

Bizim samimi surette bağlandığımız milliyetçilik; düşünce ve his birliğini ve müşterek bir hayat ve istikbale inancı tazammun eden ve memleket içi münasebetlerde terbiyeci ve tesanütçü ve milletlerarası münasebetlerde sulhçu ve insaniyetçi bir milliyetçiliktir.

Madde — 14

Memleketimizin vasıl olduğu terakki merhalesinden geri götürecektir bir zihniyeti red ettiğimiz gibi; milletimizin bir an evvel muasır medeniyet seviyesine ulaşması için lüzumlu hamlelerin yapılmasına taraftarız.

Madde — 15

Parti, kadınlara bütün sahalarda, erkeklerin haiz

oldukları hakları tanır ve bu hususun kanunlarla teyidini ister.

Madde — 16

İnsan hak ve hürriyetlerini takyid eden komünist akideye muhalif olduğumuz gibi memleketimizde komünizm'in açıkça kanun dışı sayılması lüzumuna kaniyiz.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

(27/Mayıs/949 tarih ve 7217 sayılı resmi gazeteden)

Karar Sayısı : 9119

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10/12/948 tarihli ve 217 (111) sayılı kararıyla kabul edilen ilmiş «İnsan Hakları Evrensel Beyanname» sinin Resmî Gazete ile yayınlanması ve yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması ve yorumlanması ve bu beyanname hakkında radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunulması, Dışişleri Bakanlığınının 28/3/949 tarihli ve 36084/122 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulunun 6/4/949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. 6/4/949

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

— Önsöz —

İnsanlık ailesinin bütün uyelerinde bulunan hayiyetin ve bunların eşit ve devir kabul etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, adâletin ve dünya barışının temeli olmasına,

İnsan haklarının tanınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevkeden vahşiliklere

sebebolmuş bulunmasına, dehşetten ve yoksulluktan kurtulmuş insanların içinde söz ve inanma hürriyetlerine sahip olacakları bir dünyanın kurulması en yüksek amaçları olarak ilân edilmiş bulunmasına,

İnsanın istibdat ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için insan haklarının bir hukuk rejimi ile korunması esaslı bir zaruret olmasına,

Birleşmiş Milletler haklarının, andlaşmada, insanın ana haklarına, insan şahsının haysiyet ve değerine, erkek ve kadınların eşitliğine olan imanlarını bir kere daha ilân etmiş olmalarına ve sosyal ilerlemeği kolaylaştırmağa, daha geniş bir hürriyet içerisinde daha iyi hayat şartları kurmağa karar verdiklerini beyan etmiş bulunmalarına,

Üye Devletlerin, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ile işbirliği ederek insan haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyaca gerçekten saygı gösterilmesinin teminini taahhut etmiş olmalarına,

Bu haklar ve hürriyetlerin herkesçe aynı şekilde anlaşılmasının yukarıdaki taahhudün yerine getirilmesi için son derecede önemli bulunmasına göre;

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu.

İnsanlık topluluğunun bütün fertleriyle uzuvlarının bu beyannameyi daima gözönünde tutarak öğretim ve eğitim yoluyla bu haklar ve hürriyetlere

saygıyı geliştirmeye, gittikçe artan millî ve milletlerarası tedbirlerle gerek bizzat Üye Devletler ahalisi gerekse bu devletlerin idaresi altındaki ülkeler ahalisi arasında bu hakların dünyaca fiilen tanınmasını ve tatbik edilmesini sağlamağa gayret etmeleri için işbu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ilân eder.

Madde — 1

Bütün insanlar hur, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerinin karşısı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.

Madde — 2

1 — Herkes, ırk, renk, cins, dil, din, siyasi veya diğeri herhangi bir akide, millî veya içtimai menşesi, servet, doğuş veya herhangi diğeri bir fark gözetilmeksizin işbu beyannamede ilân olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir.

2 — Bundan başka, bağımsız memleket uyruğu olsun, vesayet altında bulunan, gayrimuhtar veya sair bir egemenlik kayıtlamasına tâbi ülke uyruğu olsun, bir şahıs hakkında, uyruğu bulunduğu memleket veya ülkenin siyasi, hukukî veya milletlerarası statusü bakımından hiçbir ayrılık gözetilmeyecektir.

Madde — 3

Yaşamak, hürriyet ve kişisi emniyeti her ferdin hakkıdır.

Madde — 4

Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulunulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır.

Madde — 5

Hiç kimse işkenceye, zâlimane, gayriinsani, hay-siyet kırıcı cezalara veya muamelelere tâbî tutulamaz.

Madde — 6

Herkes her nerede olursa olsun hukuk kişiliğinin tanınması hakkını haizdir.

Madde — 7

Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korunmasından istifade hakkını haizdir. Herkesin işbu beyannameye aykırı her türlü ayırdedici muameleye karşı ve böyle bir ayırdedici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde — 8

Her şahsın kendisine Anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiili netice evrecek şekilde milli mahkemelere müracaat hakkı vardır.

Madde — 9

Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz, alıkonulamaz veya sürülemez

Madde — 10

Herkes, haklarının, vecibelerinin veya kendisine karşı cezaî mahiyette herhangi bir isnadın tesbitinde, tam bir eşitlikte, dâvasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından nasafetle ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde — 11

1 — Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılanma ile kanunen suçlu olduğu tesbit edilmedikçe mâsum sayılır.

2 — Hiç kimse, işlendikleri sırada millî veya milletlerarası hukuka göre suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden oturu mahkûm edilemez. Bunun gibi, suçun işlendiği sırada uygulanan cezadan daha şiddetli bir ceza verilemez.

Madde — 12

Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfî karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere mâruz kalmaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmağa hakkı vardır.

Madde — 13

1 — Herkes herhangi bir Devletin arâzisi dahilinde serbestçe seyrüsefer ve ikamet eylemek hakkını haızdır.

2 — Herkes, kendi memleketi de dahil olduğu halde, herhangi bir memleketi terketmek ve memleketine dönmek hakkını haizdir.

Madde — 14

1 — Herkes zulüm karşısında başka memleketlere iltica etmek ve bu memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir.

2 — Bu hak, âdi bir curme veya Birleşmiş Milletler prensip ve amaçlarına aykırı faaliyetlere gerçekten mustenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez.

Madde — 15

1 — Her ferdin bir vatandaşlığa hakkı vardır.

2 — Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirmek hakkından mahrum edilemez.

Madde — 16

1 — Evhlik çağına varan her erkek ve kadın, ırk, vatandaşlık veya din bakımlarından hiçbir takyidata tâbi olmaksızın evlenmek ve aile kurmak hakkını haizdir.

2 — Evlenme akdi ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyle yapılır.

3 — Aile, cemiyetin tabii ve temel unsurudur; cemiyet ve Devlet tarafından korunmak hakkını haizdir.

Madde — 17

1 — Her şahıs tek başına veya başkalarıyla birlikte mal ve mülk sahibi olmak hakkını haizdir.

2 — Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez.

Madde — 18

Her şahsın fikir, vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır. Bu hak, din veya kanaat değiştirmek hürriyetini, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat, ibadet ve âyinlerle ızhar etmek hürriyetini gerektirir.

Madde — 19

Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzuubahis olmaksızın malûmat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Madde — 20

1 — Her şahıs muslihane toplanma ve dernek kurma ve derneğe katılma serbestisine maliktir .

2 — Hiç kimse bir derneğe mensup olmağa zorlanamaz.

Madde — 21

1 — Her şahıs, doğrudan doğruya veya serbestçe seçilmiş temsilciler vasıtasıyla, memleketinin kamu işleri yönetimine katılmak hakkını haizdir.

2 — Her şahıs memleketinin kamu hizmetlerinden eşitlikte faydalanma hakkını haizdir.

3 — Halkın iradesi hükûmet otoritesinin esasıdır; bu irade, gizli şekilde veya serbestliği sağlayacak muadil bir usul ile cereyan edecek genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak olan devrî ve dürüst seçimlerle ifade edilir.

Madde — 22

Her şahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibarıyla, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için ve şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zarurî olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların millî gayret ve milletlerarası işbirliği yoluyla ve her Devletin teşkilâtı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesine hakkı vardır.

Madde — 23

1 — Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeğe, âdil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır.

2 — Herkesin, hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit çalışma karşılığında eşit ücrette hakkı vardır.

3 — Çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla de tamamlanan âdil ve elverişli bir ücrette hakkı vardır.

4 — Herkesin, menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.

Madde — 24

Her şahsın dinlenmeye, eğlenmeğe, bilhassa çalışma müddetinin mâkul surette tahdidine ve muayyen devrelerde ücretli tatillere hakkı vardır.

Madde — 25

1 — Her şahsın, gerek kendisi ve gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbî bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.

2 — Analık ve çocukluk özel ihtimam ve yardım görmek hakkını haizdir. Bütün çocuklar, evlilik içinde veya dışında doğsunlar, aynı sosyal korunmadan faydalanırlar.

Madde — 26

1 — Her şahsın eğitime hakkı vardır. Eğitim parasızdır, hiç olmazsa ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır. İlk eğitim mecburîdir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir. Yüksek öğretim liyakatlerine göre herkese tam eşitlikte açık olmalıdır.

2 — Eğitim insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla ana hürriyetlere saygının kuvvetlenmesini istihdaf etmelidir. Bütün milletler, ırk ve din gurupları arasında anlayış, hoşgörürlük ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3 — Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim nevini tercihan seçmek hakkını haizdir.

Madde — 27

1 — Herkes, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, ilim sahasındaki ilerleyişe iştirak etmek ve bundan faydalanmak hakkını haizdir.

2 — Herkes, sahibi bulunduğu her türlü ilim, edebiyat ve sanat eserlerinden mütevellit mânevi ve maddî menfaatlerin korunmasına hakkı vardır.

Madde — 28

Herkesin, işbu beyannamede derpiş edilen hak ve hürriyetlerin tam tatbikini sağlayacak bir sosyal ve milletlerarası nızama hakkı vardır.

Madde — 29

1 — Her şahsın, şahsiyetinin serbest ve tam gelişmesi ancak içinde yaşamasiyle mümkün olan topluluğa karşı vecibeleri vardır.

2 — Herkes, haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda, ancak kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak maksadıyla ve demokratik bir cemiyette ahlâk, nizam ve genel refahın muhlik icaplarını karşılamak için, tesbit edilmiş kayıtlara tâbidir.

3 — Bu hak ve huriyetler hiçbir veçhile Birleşmiş Milletlerin amaç ve prensiplerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde — 30

İşbu beyannamenin hiçbir hükmü içinde ilân olunan hak ve hürriyetlerin bir Devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilful bunu işlemeye herhangi bir hak gerektirir mahiyette yorulanamaz.

— «O» —

CUMHURİYETÇİ

Millet Partisi Ana Nizamnamesidir

Madde — 1

Partinin adı, umumî merkezi :

Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla siyasi bir parti kurulmuştur.

Partinin Umumi Merkezi Ankarada'dır. Lüzum görülen yerlerde işlem nizamname hükümlerine göre şubeler açılacaktır.

Madde — 2

Partinin mevzuu ve gayesi :

Hakikî demokrasinin teessüsüne hizmet etmek suretiyle Türk Milletinin refah ve saadetini sağlamak ve programında yazılı esasları tahakkuk ettirmek için, kanunların tanıdığı haklar ve ana nizamname-sindeki hükümler dairesinde çalışmaktır.

Madde — 3

Partiye girmek ve çıkmak:

A — Partiye girmenin şartları :

a) Partiye azâ olacakların medeni haklara sahip ve Mebus seçmek hakkını haiz olmaları,

b) Türk vatandaşı bulunmaları,

c) Şeref ve haysiyeti kırıcı bir suçtan ağır hapis veya hapis cezasıyla mahkûm olmamaları,

ç) Vatanın istiklâl ve bütünlüğünü parçalamayı hedef tutan veya milli hâkimiyet esasına uymayan ideolojiler ve komünizmle alâkalarının bulunmamaları,

d) Parti ana nizamnamesi ve programına uygun hareketi kabul ve taahhüd etmeleri şarttır.

Bu şartları hâiz olanlar, iki partili tarafından imzalanacak giriş varakası ile alâkalı İdare Heyetine müracaat ederek partiye kabullerini isterler.

Alâkalı İdare Heyetinin kararı ile muamele tekemmül eder.

Müracaatları red olunanlarla, bu ana nizamname hükmüne aykırı bir surette kabul edilenler hakkında üst kademelerle partililerin, Umumî İdare Heyeti ile Vilâyet İdare Heyetlerine itiraz hakları vardır.

Bu heyetlerin verecekleri kararlar kat'idir.

Azâlık sıfatının zevali :

B — Partiden çıkmanın şartları:

a) Partiden istifa etmek,

b) Partiye girme şart ve vasıflarını kaybetmek, veya haysiyet divanı kararıyla partiden daimî olarak çıkarılmakla, azalık sıfatı zâil olur.

Madde — 5

Parti şubelerinin tesis, idare, temsil ve selâhiyetleri derecesi :

a) İdare Heyetleri ve bir misli yedekleri, kendi kongreleri tarafından vazife gördükleri yere kayıtlı partililer arasından gizli rey-açık tasnif usulüyle ve bir faaliyet devresi için intihap olunurlar.

b) İdare Heyetleri ocak ve bucaklarda	3-7
Kazalarda	3-9
Vilâyetlerde	3-11

azadan teşekkül ederler.

c) İdare heyetlerinde vazife taksimi:

Kongrelerce intihap edilen her idare heyeti, teşekkülünü müteakip derhal toplanarak aralarında gizli rey-açık tasnif usulüyle, aralarından bir reis, bir reis vekili, bir kâtip ve bir de muhasip-veznedar intihap ederek keyfiyeti karar defterine yazarlar ve tasdikli bir suretini bir yukarı idare heyetine yollarlar. Bir suretini de mahallin en yüksek mülkiye âmirine tevdi ederler. •

Üç kişiden teşekkül eden heyetlerde, muhasip-veznedarlık kâtip tarafından ifa edilir.

ç) Reis ve gaybubetlerinde reis vekilleri, vazifeli oldukları çevrelerde idare heyetlerinin selâhiyetleri derecesine göre alınan kararlar mucibince şubeleri temsil ve idare ederler.

d) İdare heyetleri, mer'i kanunlar dairesinde ve parti ana nizamnamesi ve programı hükümlerine uygun olarak Umumi İdare heyetince ittihaz edilen kararlar gereğince faaliyette bulunurlar.

Madde — 6

Umumi İdare Heyeti :

Umumi İdare Heyeti, Parti reisi dahil 11-21 azâdan teşekkül eder. Parti büyük kongresi ayrıca bir misli yedek azâ intihap eder. Azalar da yukarıki fıkralar hükümünce partililer arasından intihap olunurlar.

Parti Reisi, büyük kongrece partililer arasından gizli rey-açık tasnif usuliyle ayrıca intihap edilir.

Madde — 7

Umumi İdare heyetinde vazife taksimi:

Parti büyük kongresince intihap edilen Umumi İdare Heyeti, teşekkülünü müteakip derhal toplanarak aralarından, gizli rey - açık tasnif usuliyle bir reis vekili, bir umumî kâtip, bir umumî kâtip muavini ve bir de muhasip-veznedar intihap ederek keyfiyeti karar defterine yazar ve tasdikli bir suretini mahallin en yüksek mülkiye âmirine tevdi eder,

Umumi İdare Heyetinin temsil, vazife ve salâhiyetleri;

A) Partiyi Umumi İdare Heyeti temsil, sevk-ü idare eder ve mer'i kanunlar dairesinde, parti ana nizamnamesi ve programı hükümlerine uygun olarak ittihaz edilen kararlar riyaset divanı tarafından infaz olunur.

Umumi İdare Heyeti, temsil selâhiyetini reis ve gaybubetinde reis vekili vasıtasıyla istimal eder.

Parti reisi veya vekilinin istifası veya ölümü hâlinde büyük kongreye kadar yazıfe görmek üzere Umumi İdare Heyeti kendi arasından bir reis intihap eder.

Umumi İdare Heyetinin faaliyet tarzı :

B — Umumi İdare Heyeti, mesaisini kendisi tanzim ile müzakere usulünü tespit eder.

Madde — 8

Kongrelere âid hükümler :

İdare Heyetleri vazife taksimini müteakip mesai tarzlarını da tanzim ederler.

Ancak, her idare heyetinin ayda en az bir defa içtima etmesi şarttır.

Mâzeretsiz bir -biri ardına üç içtimaa gelmiyen istifa etmiş sayılır. Ancak, ikinci içtima müteakip gelmiyene keyfiyet ve üçüncü içtima gün ve saati bir tezkere ile bildirilir. Bu takdirde de icabet etmiyenin yerine kongrece en çok rey alan yedek vazıfeye davet edilir.

Madde — 9

Kongrelerin zamanı :

Kongrelerin toplantı tarihleri, vilâyetler idare heyetlerince mahalli şart ve icaplara göre tespit edilerek bir ay evvelinden umumî heyeti ile alt kademelere bildirilir. Ancak, bu kongrelerin, her sene toplanacak olan büyük kongrenin akdi tarihi olarak kabul edilen ekim ayından bir ay evvel vazifelerini ikmal etmiş olmaları lâzımdır.

Madde — 10

Ocak kongreleri :

Ocak kongreleri, ocağa kayıtlı azadan teşekkül eder. Yüze kadar azâ için beş, bundan yukarı her elli azâ için de ikişer delege intihap olunarak bucak kongrelerine iştirak edilir. Ocağı olmıyan bucaklar da birer ocak ad olunur.

Ocak teşkilâtı kurulmıyan yerlerde parti mümessillikleri ihdas edilebilir. Bunlar çevrelerindeki en yakın teşkilâta bağılı olarak partiye aid vazife ve selâhiyetlerle techiz edilirler, ikâmetgahlarının bulunduğu mahallerde partiyi temsil ederler.

Madde — 11

Bucak kongreleri :

Bucak kongreleri, kendi delegeleri adedinin ya-

rısı kadar azâ seçerek bunlarla kaza kongrelerine iştirak ederler.

Ocağı olmıyan bucaklarda kayıtlı azânın yüze kadar olan kısmı için beş, bundan fazla her elli azâ için de birer delege seçerek doğrudan doğruya kaza kongrelerine iştirak ederler.

Bucağı olmıyan ocaklar kendi mevcutlarının yüzde kadar olanı için iki ve bundan yukarı her elli azâ için de birer delege seçerek kaza kongresine iştirak ederler.

Madde — 12

Kaza ve Vilâyet kongreleri :

Kaza kongreleri, kendi delegelerinin üçte biri, vilâyet kongreleri de mevcut delegelerinin beşte biri nispetinde delege seçerek yukarı kademe kongrelerine iştirak ederler.

Mürettep adetten fazla olan her küsur bire iblâğ olunur.

Madde — 13

Delegeler ve sayısı :

Delegeler mevcude göre değil, mürettep miktarı göre hesap edilir.

Her partili, ancak, kayıtlı bulunduğu ocak, bucağ, kaza ve vilâyet kongrelerince delege seçerek bir yukarı kademe kongresine iştirak eder.

Hiç bir aza, partinin birden fazla teşkilât kademesinde kayıtlı olamaz,

Madde — 14

Yedek delegeler :

Her kongre, intihap edeceği delegelerin bir misli kadar da yedek delege seğer. Bu yedekler, aldıkları rey sırasına göre mazeretli delegelerin yerlerine kongrelere iştirak ederler.

Madde — 15

Meclis Grubunun kongreye iştiraki :

Meclis Grubu da, mevcudunun üçte biri nispetinde delege seęerek büyük kongreye iştirak eder.

Tabii delegeler :

Umumi idare heyeti ile reisin, ibrayı müteakip büyük kongrenin faaliyetlerine iştirak etmek hakkıdır. Bunlar büyük kongrenin tabii delegeleridir.

Madde — 16

Büyük kongrenin davet tarzı :

Büyük kongrenin toplanacağı yer, tarih ve saati ile rûzname vaktinden en az yedi gün evvel ilân edilir. İlân keyfiyeti günlük iki gazete ile yapılır.

Bu müddet içinde keyfiyetin en yüksek mülkiye âmirine bildirilmesi de şarttır.

Madde — 17

Kongrelerin açılışı :

Kongreler, idare heyetleri reisleri ve gayubetlerinde reis vekilleri tarafından yapılacak yoklamada

mürettep adedin ekseriyeti bulunduğu takdirde çalışmalarına başlayabilirler.

Nisap hasıl olmazsa, kongre ertesi günün aynı saatine bırakılır ve mevcut aza ile çalışmağa başlar.

Ancak, büyük kongrede nisap temin edilemediği takdirde toplantı, üç gün sonraya tâlik edilir. Tâlik sebepleriyle yeni içtimanın tarihi ve yeri ruznamesiyle beraber iki gazete ile ilân ve mahallin en yüksek mülkiye âmirine bildirilir.

Madde — 18

Kongre faaliyeti :

Rûznamenin müzakeresine başlanmadan evvel faaliyetin intizam ve sevk-ü idaresini temin etmek için, partililer arasından bir kongre reisi, bir veya iki reis vekili ve lüzumu kadar kâtip, açık veya gizli reyle seçilir.

Madde — 19

Delegeliğe itiraz :

Yoklama yalnız mevcudun adedini tâyin için değil delegelerin ana nizamname hükümlerine uygun bir tarzda seçilip seçilmediklerinin de tespitine şâmilidir. Delegeler için itiraz vâki olursa kongre, rûznamenin müzakeresine başlamadan evvel açık reyle intihap edilecek beş kişilik bir komisyon vasıtasıyla bu itirazı tetkik ettirir.

Komisyunun tanzim edeceği rapor, sözcüsü tarafından kongreye arz edilir, ve açık reyyle bir karara bağlanır.

Bu karar kat'ıdır. Raporun karara bağlanmasına kadar hakkında itiraz vaki olan delege, müzakerelere iştirak ve rey verir. Ancak, kendisi hakkındaki müzakerede rey kullanamaz.

Komasyon raporunun müzakeresinde, itiraz edenle itiraz olunanlar ve komasyon sözcüsünden başkasına söz verilmez.

Rapor açık reyyle neticeye bağlanır. Bu rapor karara bağlanmadıkça idare heyetleri intihaplariyle kongreler delegeleri intihaplarına geçilemez.

Kongrelerin vazife ve selâhiyetleri :

Kongrelerin vezife ve selâhiyetleri;

- a) Faaliyet ve hesap raporlarını müzakere ve bir karara bağlamak,
- b) Bütçeyi tastik etmek,
- c) İdare heyetleriyle haysiyet divanlarını seçmek,
- ç) Delegeleri seçmek,
- d) Ve partiye ait bilcümle hususlar hakkında kararlar almaktan ibarettir.

Madde — 20

Parti ana nizamnamesinin tâdili :

Ana nizamnamenin tâdili, umumî idare heyetinin

veya büyük kongre yoklamasında hazır bulunan delegelerin beşte birinin yazılı talebi üzerine rûznameye ithal ve ekseriyetle tâdil edilir.

Parti programında tâdilât :

Programda tâdilât, Umumî İdare Heyetinin veya büyük kongre yoklamasında hazır bulunan delegelerin üçte birinin yazılı talebi üzerine rûznameye ithal ve üçte iki ekseriyetle tâdil edilir.

Büyük kongrenin fevkalâde toplantısı :

Büyük kongre fevkalâde toplantıya, Umumî İdare Heyetinin veya partiye kayıtlı âzanın beşte birinin karar ve yazılı talepleriyle yapılır.

Bu toplantıda rûznameye dahil maddeler dışında müzakere cereyan edemez.

Madde — 21

Kongreler zabıt hulâsaları :

Kongrelerin zabıt hulâsaları ve ittihaz olunan kararlar reis, reis vekilleri ve kâtipleri tarafından imzalanarak saklanır.

Büyük kongre müzakere ve kararları cildbendlerde ve imkân husulünde bastırılarak kitap halinde muhafaza edilir.

Madde — 22

Parti sözcüleri ve partiyi ilzam eden beyânat :

Parti namına beyanatta bulunmak; parti prog-

ramı ve umdeleri dairesinde partinin umumî siyasetinin mes'uliyetini taşıyan umumî idare heyetince ittihaz olunan kararlar dairesinde parti reisine âittir.

Bu kabil beyânatın, reisin gaybubetinden veya muvafakatiyle reis vekili, umumî kâtip veya muavini tarafından yapılması da câizdir.

Partiyi ancak bu beyanât ilzam eder.

Madde — 23

Azâlar hakkında tâkibât :

Azanın ana nizamname, program, büyük kongre ve umumî idare heyetince ittihaz ve teşkilâta tamim edilen hususlara âykırı fiil ve hareketlerinden dolayı haklarında haysiyet divanlarınca tâkibat yapılır.

Madde — 24

Haysiyet divanları seçimi :

Yüksek Haysiyet divanı yedi ve vilâyetler haysiyet divanları beş âzadan teşekkül etmek üzere kongrelerince seçilirler.

Divanlarda vakî inhilâl veya mâzeretsiz bir biri ardına üç toplantıya gelmeme halinde müstâfi ad edilen âza yerine kongrelerinde alınan reyler sırasına göre yedekleri vilâyetler ve umumî idare heyetince vazifeye davet olunur.

Madde — 25

Haysiyet divanlarının mesai tarzı :

Haysiyet divanları, intihaplarını müteakip der-

hal idare heyetlerince toplantıya dâvet edilirler. Bu toplantıda mesai tarzlarıyla müzakerelere âid hususları tâyin ve tespit ederler.

Divanlar ekseriyetle içtimâ ederler ve kararlar mevcudun ekseriyetiyle verilir.

Madde — 26

Haysiyet divanlarına müracaat şekli :

Bir hâdisenin haysiyet divanına intikali için, bir partilinin veya şikâyet edilen partilinin kayıtlı bulunduğu idare heyetlerinden birinin yazılı şikâyette bulunması şarttır. Ancak, Umumî İdare Heyeti mutalâ olduğu her hadiseyi alâkalı haysiyet divanına intikal ettirir.

İhraç kararları hariç, haysiyet divanlarınca verilen kararlar kat'ıdır.

Müebbed ihraç kararlarının itiraz mercii büyük kongre, muvakkat ihraç kararlarının ise yüksek haysiyet divanıdır.

Bu kararlar re'sen alâkalı haysiyet divanlarınca mercilerine intikal ettirilmek üzere Umumî İdare Heyetine tevdi edilirler.

Vilâyetler İdare heyetleriyle haysiyet divanları âzaları hakkında yüksek haysiyet divanınca, parti umumî idare heyeti ile yüksek haysiyet divanı âzaları, haklarında takibat büyük kongreye aittir.

Karaların infazı :

Kat'iyet kesb etmedikçe,hiç bir karar infaz olunamaz, ancak, işin haysiyet divanlarına tevdiinden evvel vazifeli idare heyetleri tarafından ihtiyatî tedbir cümlesinden olmak üzere -karar sonuna kadar şikâyet olunan partilinin, muvakkaten partiden alâkasının kesilmesine karar verilebilir.

Haysiyet divanları da evrakın tevdiini müteakip bu tedbiri alabilir. Bu karar aleyhine itiraz câiz değildir.

Bu kabil şikâyetlerde, şikâyet olunan partililer haklarında idare heyetleri evrakı bir hafta zarfında haysiyet divanına intikal ettirmek mecburiyetindedirler.

Haysiyet divanları da evrakın kendilerine tevdiinden itibaren azami üç ay içinde karar verirler.

Müruru zaman :

Tâk'bat müruru zamanı, şikâyete mevzu olan filî ve hareketin vukuundan itibaren bir yıldır,

Cezalar :

Cezalar;

a) İhtar,

b) Muvakkat ve müebbet ihraçtır.

Muvakkat ihraç cezası bir seneden fazla olamaz.

Madde — 27

Mali hükümler :

Partinin gelirleri şunlardır:

- A) Yılda yüz yirmi lirayı geçmemek üzere âza aidatı,
- B) Teberrular,
- C) Mali mevzuatın hükümlerine uygun olarak tertip edilen müsamere ve piyango gibi sair gelirlerden ibarettir.

Piyango tertibi :

Piyango tertibi, Umumi İdare Heyetinin müsaadesine bağlıdır.

Madde — 28

Kıymetli evrak vesaire :

Kıymetli evrak, makbuz vesair kıymetli kâğıtlar Umumi İdare Heyetince tab' ve tevzi edilir.

Madde — 29

Hesapların teftiş ve mürakabesi :

Partiye âid hesabât, kongrelerde işari reyle in-tihap edilen üç veya beş kişilik bir komisyon marifetiyle teftiş ve mürakabe edilir.

Madde — 30

Tahsilât ve sarfiyat :

Her nevi tahsilât mekbuzla yapılır. Sarfiyat bûd-

çeye göre idare heyetleri kararı ile evrakı müsbitesine istinaden yapılır.

Madde — 31

Gayri-menkul alım satımı :

Umumî İdare Heyeti gayrimenkul alım-satımına ve buna müteferri muamelâtı ifaya selâhiyetlidir.

Madde — 32

Fesih halinde malların tasfiye şekli :

Partinin feshi hâlinde, malların tasfiyesi, mevzuata ve büyük kongrece ittihaz edilecek karara göre yapılır.

Madde — 33

Teftiş teşkilâtı :

Umumî İdare Heyeti lüzum gördüğü bölgelerde çalışmak üzere müfettişlikler ihdas edebilir.

Madde — 34

Tâlimatnameler yapılması :

Umumî İdare Heyeti, mevzuat ve işbu ana nizamname hükümlerine aykırı olmamak üzere muhasebe, teftiş, propaganda, ihtisas komisyonları, yoklama, parti gruplarının teşekkül ve mesâi tarzları gibi hususlar hakkında tâlimatnameler yapmağa selâhiyetlidir.

Tefsir :

Umumî İdare Heyeti, lüzum gördüğü hallerde ana nizamnameyi tefsire selâhiyetlidir.

Madde 36

Mebus namzetlerinin tespiti :

Mebus namzetlerinin dörtte üçü mahallî teşkilât, dörtte biri de Umumî İdare Heyeti tarafından tespit edilir.

Madde — 37

Partinin feshi :

Partinin kendi kendine feshine karar verebilmesi kanun hükümlerine tâbidir.

MUVAKKAT MADDELER

Muvakkat madde — 1

Müteşebbis idare heyetleri :

Müteşebbis umumî idare heyeti, lüzum gördüğü takdirde vilâyet veya kazalarda müteşebbis idare heyetleri vücuda getirmeği bir veya bir kaç zâtâ tevdi edebilir.

Her müteşebbis idare heyetinin ilk vazifesi, kendi çevresinde müteşebbis idare heyetleri vücuda getirmektir.

Muvakkat madde — 2

Müteşebbis idare heyetlerinin değiştirilmesi :

Müteşebbis idare heyetleri kâfi faaliyet göstermedikleri veya âzalar arasında geçimsizlik zuhur

ettiği takdirde müteşebbis umumî idare heyeti, idare heyetlerinde değişiklikler yapmağa veya yeniden müteşebbis idare heyetleri teşkiline selâhiyetlidir.

Muvakkat madde — 3

Haysiyet divanlarının vazifesi :

Haysiyet divanlarının teşekkülüne kadar bu vazife müteşebbis umumî idare heyeti tarafından tedvir olunur.

Muvakkat madde — 4

Büyük kongre selâhiyeti ;

Büyük kongrenin akdi tarihine kadar müteşebbis umumî idare heyeti büyük kongrenin haiz olduğu selâhiyetleri istimal edebilir.

Muvakkat madde — 5

Müteşebbis Umumi İdare Heyetinin teşekkül tarzı :

Müteşebbis Umumi İdare Heyeti gizli reyle müessisler tarafından seçilir.

Seçimi müteakip aralarından parti umumî reisi, reis vekili, umumî kâtip ve muavini ile muhasip-veznedar seçerek vazifeye başlarlar.

Müteşebbis umumî idare heyeti gizli reyle ve ittifakla yeni âzâ alarak heyeti nizamnamedeki azamî hadde kadar artırabilir. Ancak, müteşebbis umumî idare heyetinin adedi yediden az olamaz.

PARTİNİN MÜESSİSLERİ

Adı ve soyadı	Meslekleri	İkametgâhları
Enis Akaygen	Emekli büyük elçi - Eski Is-Istanbul-Yakacık No. 4 İstanbul mebusu,	
Ertuğrul Akça	Avukat	İstanbul, Fenerbahçe Dalyan mev- kii Akça apartmanı daire 1
Sadık Aldoğan	Emekli General, eski Afyon mebusu,	İstanbul, Levend Çalkuşu Sokak No. 1
Fuad Arna	Avukat	İstanbul, Küçük Bebek dere So. No. 3
Suphi Batur	Eski Sinop mebusu	İstanbul, Beyoğlu Sıra Serviler No 154 Dinç apartmanı
Lütfi Bornovalı	Tüccar-Fabrikatör	İstanbul, Kadıköy Çiftelavuzlar cad No. 8
A. Boyacıgiller	Avukat - Zonguldak mebusu	Ankara, Necatibey Cad. 25/6
Osman Bölükbaşı	Kırşehir mebusu	Ankara Necatibey Cad. No. 11
Mehmet Ali Derman	Doktor-operatör, Niğde Der- man hastahanesi sahibi	Niğde, Zafer Cad. Derman hastanesi
Cemal Işlak	Doktor-Çiftçi	Aydın, Kurtuluş Mah. No. 45
Saadet Kaçar	Avukat	İstanbul, Fatih Sofularmolla Hüsvrev sokak No. 16
Enver Kök	Yüksek Orman mühendisi eski Sinop mebusu	İstanbul, Kadıköy Göztepe Yeşilba- har Sokak No. 2
Ahmet Oğuz	İktisad doktoru, Tüccar, Eski Eskişehir mebusu,	İstanbul, Fatih Kıştaşı Cad. Başak apartmanı No. 3
Abdülkerim Tahtakılıç	Avukat, eski Kilitahya mebusu.	Ankara, Yener apartmanı No. 4 Atatürk Bulvarı,

